PUČKA PREDAVANJA.

IZDAJE

HRVATSKO DRUŠTVO ZA PUČKU PROSVJETU.

SVESKA 27.

POUČNI ČLANCI
IZ STAROHRVATSKE
GLAGOLSKE KNJIGE.

Priopćio

RUDOLF STROHAL.

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU

U ZAGREBU 1910.

TISKARA „PUČKE PROSVJETE“.

Uvod.

Danas jošte slušamo i čitamo, da se je hrvatski narod borio nekoliko vijekova, a i danas da se jošte bori za slavensko bogoslužje i za hrvatsku knjigu napisanu glagolskim pismenima. Budući da većina Hrvata danas za pravo ne zna, za što se je hrvatski narod borio i za što se još i danas neki Hrvati bore, razjasnit ću to u ovom uvodu i upoznati čitatelje „Pučke prosvjete“ sa ovom borbom.

Hrvate su pokrstili učenici slavenskih apoštola, braće Ćirila i Metoda već koncem 9. vijeka. Ti učenici slavenskih apoštola, braće Ćirila i Metoda donijeli su Hrvatima i prve crkvene knjige. Nu te knjige nijesu bile napisane u narodnom hrvatskom jeziku, već u jeziku sličnom hrvatskomu jeziku, kojim su jezikom naučali Isukrstovu vjeru slavenski apoštoli, braća Ćiril i Metod, i koji jezik neki danas zovu starim bugarskim, a drugi starim slovenskim jezikom.

Knjige su ove bile napisane glagolskim pismom ili glagolicom, koje su pismo Hrvati poprimili sa crkvenim knjigama od učenika braće Ćirila i Metoda.

Glagolsko je pismo po malo postalo u Hrvata narodnim pismom, kako je na primjer postalo ćirilsko pismo narodnim kod Bugara, Srba i Rusa ili kako je postalo gotsko pismo narodnim pismom kod Nijemaca protiv općenitoga tada međunarodnoga (internacijonalnoga) pisma latinskoga.

Hrvati su jezik, koji su primili u crkvenim knjigama od učenika braće Ćirila i Metoda, tečajem vremena mijenjali prema svomu izgovoru, ali su ga i nadalje zvali „slavenskim“ za razliku od narodnoga, koji su zvali „hrvatskim“. U ovom crkvenom (slavenskom) jeziku sačuvali su ipak sve do danas, gdje se njime služe, sva obilježja negdanje starine. Slavenskim (crkvenim) su jezikom pisali ili bolje prepisivali svećenici i đaci (žakni) samo one knjige, koje su trebali u crkvene svrhe, dočim su se drukčije u običnom životu Hrvati u svojim spisima služili narodnim hrvatskim jezikom.

Nu Hrvati, služeći se u Isukrstovoj crkvi slavenskim jezikom (slavenskim bogoslužjem), naišli su i na žestoke protivnike slavenskomu

bogoslužju i narodnomu glagolskomu pismu, kojim su bile te knjige napisane. Glavni su im bili protivnici latinski svećenici, koji su tražili, da bude posvuda u rimo-katoličkoj vjeri samo jedan jezik i to latinski, a da se drugi jezici u crkveno bogoslužje ne pripuštaju. Bilo je radi toga više crkvenih sabora u Spljetu u 10. i 11. vijeku i konačno su morali Hrvati podleći premoći Latina i Talijana i hrvatsko pismo glagolica bilo je sa slavenskom liturgijom potisnuto u samostanske ćelije. Ipak se je u hrvatskom narodu sačuvala uspomena i na slavensko bogoslužje i na hrvatsko pismo glagolicu.

Međutim je počela krivovjerna sljedba (sekta) Patarena iz susjedne Bosne širiti svoj nauk na narodnom jeziku i među Hrvatima osobito po današnjoj modruško-senjskoj biskupiji. Stoga papa Inocent IV., da odvrati Hrvate od krivovjerne nauke patarenske, dozvoli najprije senjskomu biskupu (g. 1248.), a kasnije i krčkomu biskupu (g. 1252.), da se mogu u rimo-katoličkoj crkvi služiti slobodno slavenskim bogoslužjem.

Od toga vremena počelo se je znatno širiti slavensko bogoslužje po Hrvatskoj, Dalmaciji i

Istri kaošto i po dalmatinskim i istarskim otocima, a s njime i glagolsko pismo.

Prvi su kod nas bili prema tomu književnici i prosvjetitelji naroda svećenici. Broj svećenika bio je kod nas kao i kod drugih naroda u srednjem i početkom novoga vijeka znatno veći no je danas, jer su oni i kod nas razne javne službe obavljali kao i kod drugih naroda (na pr. notara, kancelara itd.) pored svojih crkvenih posala. Svećenike, koji su se kod nas u crkvenom bogoslužju služili slavenskim jezikom, prozvali su „popovima glagolašima“ (sacerdotes glagolitae.) Takovih je bilo najviše u današnjoj modruško-senjskoj i krčkoj biskupiji, zatim po Dalmaciji osobito među Franjevcima i po Istri, manje u današnjoj zagrebačkoj biskupiji i po Bosni.

Slavensko se je bogoslužje održalo do današnjega dana u biskupiji senskoj i krčkoj, a ponešto i u Dalmaciji, dočim je glagolice kao narodnoga pisma nestalo negdje prije a negdje kasnije, dok je nije posvema nestalo početkom 19. vijeka. Najdulje se je održala na otoku Krku i u hrv. primorju (u Vinodolu).

Posve je razumljivo, da prvi naši književnici svećenici nisu samo prepisivali crkvene knjige

nego da su njegovali i narodnu hrvatsku knjigu. Naši stručnjaci prikazuju obično pjesnike Marka Marulića, Šiška Menčetića Đoru Držića kao začetnike hrvatske umjetne knjige. Nu ja sam se uvjerio, proučavajući hrvatsku glagolsku rukopisnu knjigu, da se je umjetna knjiga gojila kod nas znatno prije ovih pjesnika i to pjesnička i prozaična. Ta je najstarija hrvatska umjetna knjiga napisana glagolskim pismom.

Da i šire općinstvo upoznade bar jedan proizvod iz ove staro-hrvatske glagolske knjige, priredio sam za štampu ove poučne članke, među kojima se nalazi i jedna pjesma. Nadam se, da će te članke moći razumjeti svaki Hrvat, koji će se poslužiti sa pridodanim rječnikom, ako ih polagano i pazljivo čita.

Ove je članke napisao Franjevac fra Matij Zadranin oko god. 1490., dakle po prilici prije 420 godina. Original ovih članaka nalazi se u arhivu Jugoslavenske akademije pod oznakom IV. a. 120. od lista 67—85. Na početku ovih članaka nešto manjka.

Prvi kapitul ot ljubve boga.

. . . tko zlata i srebra slug mnogo, i imehь gospodstvo nada vsemi druzimi i imeh veće počtenja neg človik živući mud(ri), bih nada vsemi i ne reči na svete, ke ne imah dovolje na moje vedenje, na kada misal preobratih, pomisleći, ča bih činil, ku prijah, vidih, da se vman mučih, zač beše vse tašća slava, i vidih, da v nijednoj riči ne stanovistvo, takomo v ljubvi božjej. Prosih gospoda, da za njega sladku milost bi mi račil smrt poslati. Aristotel piše: „Nag pridoh na si svetь, nevoljno živih, a do konca poznah, da ničtože ne umem“. Sveti Avgustin pita, rekući: „Ti, ki pitaš mir, hoć li te nauču, kako ga budeš imel. Ukrepi srce tvoje v ljubav božju, zač to vidiš, da jedan ne more biti zvišen, dokle drugi ne ponižen, jedan ne more biti bogat, ako drugi ne ubogь. Sa svet se more premeniti k dvema tovarišema, kada sedita za velikim stolom, a na njem je mal ubrus. Kada ki potegnet,

tada drugoga stranu otkrije. Zato ukrepi srce tvoje v ljubav božju i vsagda prebival budeš v radosti!“.

Drugi kapitul ot ljubve bližik.

Piše prorok: „Ne upvaj se v onoga, ki ne ljubi bližik svojih, zač huje hoće tebe ljubiti“. Solomun pravi: „Vsaka voda shaja z morja i potom va nje vhaja. Jošće plt človičaska ot zemlje je, tre li v zemlju pojdet. Videći tužno i nevoljno stanje sega svita, veće hvalju smrt nere život. Veselije razveseli srce človičasko nada vsemi ljubav božja“. Ot ljubve ot prijatelj pisano jest, da se more reći trojim zakonom. Prvo, kada človik ljubi drugoga, misleći i čekajući niko dobro od njega, a to ne prava ljubav, na jest nevera, — drugo jest, misleći i želejući, da tvoj prijatelj neko dobro bi imel, — treto je udeliti dobra, ko ti je bog dal, s prijateljem svojim. I ti dve ljubvi su prave i istine. Prijatelj se nahaja i udrži se trojim zakonom: Prvo poštuj ga pred ljudmi, drugo hvali ga, gdje ga ne vidiš, treto pomozi ga v nevolje. Solomun piše: „Ne reč na svete, ka se more primeniti k vernu prijatelju i viditi“. Piše: „V dobre stanji dovolje

prijatelj najdeš, a v nevolje kada upadiš, najdeš se sam“. Mudri piše: „Prije nere poč(neš) ljubiti človeka, skusi ga, a kada ga skusiš, ljubi ga z dobru veru“.

Kapitul od ljubavi ženske.

Pisano jest: „Iziskati more trojim zakonom ot ljubve ženske“. Solomunь piše: „Ki najde dobru ženu, najde veselje i utišenje i ki puja dobru ženu, puja ot sebe vsaku dobrotu“. Jošće piše: „Dobra žena jest venac muža svojega“. Jošće piše: „Mudra žena načinja hižu svoju, a huda rasčinja. Da bi žene sedele na študij, vsa mudrost bi ostala u njih cića veliku takost, ka je v njih“. Jošće piše Solomun: „Ne čemerь nad zmiju, a ni srce nad ženu srditu. Jošće bolje prebivati sa zmijami i s lavi nere s ženu srditu“. Jošće pravi: „Ot tisuće muži obretoh nekoga dobra, na ot tisuće žen nijednu!“ Jošće „bolja zloba mužka nere dobrota ženska“. Jošće „da bi žena gospodstvo imela, vsagda bi bili protivanь mužu svojemu“. Jošće pravi mudri: „Tri reči pujaju človika z doma, prvo dim, drugo hiža hudo pokrvena, treto huda žena“. Mudri Ipokras reče jednoj žene, ka oganj neseše: „Jedan oganj nese

drugoga, na veće gori ona, ka ga nosi nere ča nosi". Mudri Orem pravi: „Kada je žena veliko nedužna, tada zlo sa zlem prebiva". Mudri piše: „Ženske se plaču, kada ih neka umre, ne plaču njeje, da dresele se, zlobe, kad zgibe". Zato rečenje moje sam rekal ot hudeh, a dobre ostaju va vsako počtenji. Na to, ča reče Solomun, shranjeno budi njega počtenje. Mnim, kada pisa, da beše velmi srdit. Pravi se v starom zavete, da, budući Solomun pred templom, omanjen je radi jedne poganke, ku ljubljaše velmi. Ona ume toliko učiniti, da se boga odvrže i ot njega zapovedi i nače slaviti idole, a to ga prnese, da mu se povelje obleći v ruho žensko i zapovedaše mu presti jako žene i peljaše ga za sobu kako otroče. I zato mnim, da to, ča pisa. pisa(l) je va veliki srci. Zato ki ot vseh zlo govore, zgubljaju lepo mlčanije.

Četrti kapitul: Sliši svaki človik ovo,

Ter pameti vele dobro
Ove riči, ke su ovdi,
Ka pamet vam vazda budi,
Razumnim vam se govori,
Vsaki od vas da razumi.

Čuj se vsaki mučno žene
Kako ljute zale zmije,
Navlastito redovnici,
Ki ste božji službenici.
Ne imij s ženom ča činiti,
Ako ne ćeš zlo imiti.
Veće žena zlobe umi
Nego djavli vsi pakleni.
Salamuna j. prehinila,
A Sansona umorila,
Apsalon se lip zoviše,
Mnozi cić žen zlo imiše.
Ona ti je mriža morska,
Ter tonota zala gorska,
Ona ob dan ob noć lovi,
Tere mnoge duše gubi,
Obraz, noge, parsi kaže.
Na grih tebe da užeže.
Slatko vele uzgovori,
Tere mami na se gori.
Čini ona zaslipiti,
Tere boga ne viditi,
Ljubve huda cića njeje
Zabudeš ime svoje.
Blaga svoga ne bi skratil,

Da bi ljubav jur š njom imil,
Zapustil bi jisti i piti,
Da bi ženi ugoditi,
A ni na svetь još se rodil,
Ki bi ženi vse ugodil.
Ona četver prilik ima,
Ki sitosti nigdar nima,
A ovo su zli prilici
Mladi ženi i divici:
Oganj, pakal tere zemlja,
Ter studenac, ki nima dna.
Oganj vazda drva užiže
Zadovoljne reči ne će,
Pakal duše ki požira,
A sitosti nigdar nima,
Da bi dažjilo vse godišće,
Zemlja reći ne će nišće.
Ki preza dna jest studenac,
Popunjenja nima konac.
Takova t' je svaka žena,
Pohoti i na vazda željna,
Zla vučica vazda gladna,
Tere moćno vele žajna,
Nigdar ona nije sita
Zale ljubve sega svita,

Da bi stida ne gledala,
Na trgu bi mnozim dala,
Ne gledajući stara, mlada,
Listo budi u njem snaga,
Nigdar ne bi zadovolje,
Ne ću više, nimam volje.
Zato čujte s' moćno žene
I takoje stida njeje.
Ona t' lipo, moćno poje,
Tere na grih podbuje.
Kada nje glas budeš čuti,
Tada ti misal moćno smuti.
Nunu kuda ti pomisliš,
Tud se vsemu zlu domisliš,
Kad očima nju pogledaš,
Napasti se tada podaš,
Š njom kad budeš govoriti,
Tada budeš vas goriti,
Kadi ju rukom ti ustiskaš,
Razum zgubiš, pamet nimaš,
Š njom kad budeš uzlegati,
Ne da t' s mirom počivati,
Ter te často vele budi,
Jer ju vžiže oganj hudi.
Ojme žene, hudo blago,

Ko ni bogu vele drago,
Kolika se zala čine
Po vsem svetu cića žene.
Ona čini krv proljati,
Tere mnozih v pakal iti.
Inat ti je zlo oružje,
Ostro vele, hudo vražje,
Djavle čini oružati,
Suprotiva dušam stati,
Da si v raj ne vnidu,
Milost božju ter ne pridu.
Mnoga su se učinila
Cića žene huda dela.
Gradi dobri, veli, mali,
Cića žen su doli pali.
Sela takoj i ladanja
Zgubili su svoja stanja.
Zato čuj se vsaki togaj žena,
Da mu raspa ne da,
Da drži s' starih svita,
Ter ne ljubve sega svita
I jer ljubav sega svita,
Potrpenje kako cvita,
Sa vsim tamna svitna dika
Biži barzo kako rika.

To ča nam je vsim najmrže,
Mi tečemo strile brže,
Vsi starosti i mali moći,
Ali smrti ni uteći.
Smart ti pride barzo tako,
Od istoka munja kako.
Kada pride ona, tada duša van izide
s tila vsi(h) bogati(h) i ubozi(h),
Cića smrti gorko slzi.
Nisu bani, nisu kralji,
Suprotiva ki bi stali,
Zato ljubte gospodina,
Isukrsta, božja sina,
Da on bude vas ljubiti,
Tere k sebi pridružiti,
Sa anjeli, arhanjeli
I svetimi apustoli.

Peti kapitul.

Od ljubve čte se va ištoriji rimskoj, da cesar Deonožij povele useći glavu jednoj, imenem Fisoni. Ona ga prosi: „Gospodine, rači me počekati do osam dni, dokli pojdu do stana, kadi sam preje prebivala“. Cesar otvešća jej: „Ako mi ti daš človeka, ki stane za te, ja tebe pustiti zapovem!“

Ona posla po jednoga, ki ju beše ljubil, imenem Monakela, i njemu vsa vazvesti. Abije javit se on glavi svojeje za usečenije, da do roka pride. — Približeći se rok, ljudi se njim rugahu, da se beše tako ne(u)mno zavezal, a on se ne bojaše, toliko ju ljubljaše. Na ona na rok pride i prikaza se cesaru, a njega ne videći. Cesar videći toliku vernu ljubavь, ka beše meju njima, prosti joj smrt.

Kapitul šesti.

Ta jest protivan ljubvi. Ta jest dvojego zakona, prvo žalostiti se ot dobra, ko bi druzi imeli, a veseliti se ot zla, ko bi jim prišlo. Na moglo bi se pomisliti, da veseliti se tujemu zlu ne zavidošć, hoteći kaštigati onoga, ki zlo čini. I more se primeniti zavidošć kakanušini, ka ima toliku zavidošć, kada vidi mladiće svoje, da su tlsti, da je toliko bije, dokole vidi, da omadljujut. Piše mudri:„ Kako se ot molji habe sviti, tako život zavidljivoga vsaki hip na manje gre“. Sveti Grgur piše: „Ne muka veća na svete, nere je zavidošć, zač gdi je zavidošć, ne more biti mir“. Solomun piše: „Kada (se) tvoj neprijateljь pade, ne veseli se, zač ne ugodno bogu“. Ovidij piše:

„Zavidošć vazdi čini viditi človika, da (v) vsu sedli polije bolje nere v svom“. Mudri piše: „Zavidljivi nigdar ne prez žalosti, a ipokrita bes pečali“. Jošće piše: „Veće se je varovati ot bližik i ot prijatelj, ki ti zavide, nere ot neprijatelj“. Jošće piše: „Zavidljivomu je drago škodu prijeti, le da bi neki drugi veću škodu prijel“. I ot togo pisano jest v starom zavete, da videći Kain, da vsaka tvar na svete rasteše i plojaše se Abelu, jego bratu, zač znaše, da ot dara božja mu be dano, Kain ubi brata svojego. A to be prva krv na zemlji, ka se proli zavidošći radi.

Ot veselja piše mudri: „Život človičaski, to jest veselje ot srca. Na hoteće se veseliti preko pravdi ne mudrost na mal razum“. Sveti Avgustin pravi: „Po bezmernej radosti prihaja često velika žalost i more se premeniti veselije k petehu, ki poje va dne i v noći, nar sklada svoje veselije na vrimena i ne veseli se prezumno ni preko pravdi“. Pisano jest: „Ne vzvisiši se vele va velice volji i ne žalosti se vele va velice nevolji“. Ot veselija pisano jest v živote svetih otac, da budući položil v misal svoju i utvrdil srce svoje jedan, imenem Lazar, hote boga

radi pojti k božiju grobu. I tako učini. Prišad k njemu i objamši grob Krstovь, ot velika veselija pade mrtavь. Bivšeji že š njim mnehu se, da bi se prenemogal, poslaše po lekare. Videće ga, rekoše, da je mrtav. Hoteće videti, zač toliko skoro be mrtav, rasparaše ga i najdoše na srci jego napisano: „Hvaljeno ime tvoje budi, bože moj!“ Potom lekari razumeše, da je umrl ot velike radosti, zač beše isplnil želenije svoje. Brže umre človik ot velike radosti nere ot velike žalosti.

Ot žalosti piše mudri, da trojimь zakonom žalost biva, prvo jest, kada se človik veće žalosti nere mu se podobi, drugo jest, kada človik nišće ne čini, imejući ča činiti, ta jest človik jako mrtav, treto jest, kada človikь misli vman, a ot togo ništar ne obietь. I zato se piše, da ot žalosti velik greh prihaja. Zalost primeniti se more kavranu, zač videći mladiće, da su se beli polegli, žalostan jest velmi, mnejući i pomisleći, da mladići nesu njega toga radi, zač tako črni nesu, kako je on, i ne da im piće, dokole pera ih ne očrni. Jošće ne plti (bilo) pod nebom, ka se veće žalosti ot kavrana, kada mu mladiće vazmu. Mudri pišu: „Ne daj žalosti duši ni telu tvojemu, da pujaj ju ot sebe, zač mnogo ih je

ot žalosti umrlo, a v tom ne prud nijedanь. Jošće kako se skuša zlato i srebro va ognji, tako se skuša čovikь v nevolji“. Boecij piše: „Ne yeća žalost na svete nere biti va volji, a priti v nevolju“. Brnard piše: „Bolje se je predati smrti nere žalosti“. Seneka piše: „Blaženi on, ki ne ve, ča je bogato stanje sega svita, zač bogatstvo te nauči prvo razumeti stvari, ča je bilo i paki ča je ninje zlo, i sladko se ne more poznati razve po žlkom“. Seneka piše: „Ne daj se žalosti, ako se oteti ne moreš, ne kaži je van mnozem ljudem, zač mudar človik nigdar ne prebiva v žalosti“. I ot žalosti pisano jest va Aleksandriji, da budući Aleksandarь mrtav, mnozi filozofi prihajahu plačuće na dan i žalujuće vele i govoreće to: „Ta be on, ki be gospodin vsemu svitu ot ishoda slnca do zapada, a njemu je dovolje 2 sežnja zemlje.“ Mudri piše: „Kada Aleksandar beše živ, nigdor protivu jemu ne govoraše, a sada vsaki govori“. Mudri Lonjin piše: „Ki ne behu videli Aleksandra, jošće se ga bobojahu, a ninje videći ga, tre se ne boje“. Mudri piše: „Aleksandar gospodovaše druzemi, a sada druzi gospoduju nad njim“. Mudri Persam piše: „Ne reči na svete, ka bi protivna mogla biti

Aleksandru, a on protivan ne more biti jednoj smrti“. Mudri Kodig pravi, plačući: O veliki i vmožni gospodine, kako si na nisko pal“. Mudri Družij govori, plačući o smrti: „Žalostna o smrti nemilostiva, o smrti zlobiva, kako ti protiv stati onomu, komu svitь ne more protiv stati!“ Mudri Lorenik plačući govoraše: „O ume potamneli, o obraze poniženi, o plemenšćina zgubljena, o počtenje zgubljeno, o veselje rasipano, o mudrost okaljena, zač se ne plačete, videće, da svet pogiba, kada Aleksandar mrtav jest“. I tada vsi velikim glasom plakati se načeše.

Kapitul sedmi. Ot mira.

Ot mira piše sveti Avgustin, da mir ishaja ot velike ljubve, ot srca i more se primeniti mir ka jednomu zveretu, imenem kašturan, zač videći, kada ga lovci loveće pujaju, a to je njega ist radi, zač isti jego velmi prude nemoćnikom i ot njih se čini dobra lekarija, on mir hoteći otgrize isti svoji, tre je na puti povrže, a lovci najdu, tr ga puste s mirom. Isaija piše: „Zlobivi ljudi nigdar mira nemaju“. Jošće piše: „Mir jest bolji nere bogatastvo sega svita“. Mudri piše: „Kada dva jednovzmožna mira ne imata, tada je dobro

jima ot mira govoriti, na kada je jedan vzmožneji ot drugoga, teško more mir biti meju njima". Ot mira pisano jestь va ištoriji rimskoj, da biše jedan vitez, imenem Ipolit, i imeše nemirje s jednim knezem, imenem Laštig, i vsagda prebivahota v nemirji i pomisli Ipolit, kako huda reč je nenemirja i videći, da najhujemu hlapcu mu je ugajati. Cića toga radi vsta se jednu noć i pojde ka kaštelu Laštigovu i poče stražu zvati, rekuć: „Otvorete vrata! Ja sam Ipolit". Slišavše že ga straže, učudiše se vele (i) idoše ka gospodinu Laštigu, rekuće: „Gospodin je Ipolit pred vrati, hotel bi s vami govoriti". I otvoriše mu vrata i objesta se i načesta se celivati, rekući: „Gospodine, ja volju biti sluga tvoj nere mojih hlapac". I tada velik mirь učinista meju soboju.

Kapitul osmi.

Piše sveti Toma, da gnjev ne ino nere zlo hotenje i gnjev primeniti se more k medvedi, ki vele rad je med i hoteći zlaziti z ulji, pčele okolu njega upadaju. Medved med pusti, tere pojde za onu pčelu, ka ga uje, i tem zakonom hote jati vse, ot velika gnjeva nijedne jati ne more. Mudri piše: „Ki gnjev svoj skoro pokaže,

ne mudar, to jest zlo srce“. Jošće piše: „Človik srdit vžiga oganj“. Jošće piše, rekući: „Gnjev očiju nema“. Jošće pravi: „Koliko je človikъ vzmožneji, toliko mu se veće varovati biti srditu“. Prišijan pravi: „Većega človik neprijatelja imeti ne možet takmo gnjevъ“. Mudri Alparon piše: „Srditi misli i mni moći veće učiniti, a potom ne more učiniti“. Mudri piše: „Budi kasan, kada si srdit i budi brzъ k milosti“. Sveti Jakov pravi: „Budi hrl slišati, a len otgovoriti“. Sveti Grgur piše: „Tri reči su mudru protiv srditu plemeniti, prvo lepo i umiljeno mu otgovarati, drugo ne stoj poli njega, treto usluži mu, kada moreš“. I ot gnjeva pisano jest v starom zakone, da David prorok, budući se v ljubav položil jedne gospe, toliko učini, da spa š nju i tadaj truhla be. Videći to David i ne hoteći, da bi se zvedelo, posla po muža njeje, ki biše na vojsce, togo radi, da bi š nju spal i veroval, da breja jest š njim. Onъ pride, kako mu zapovedal beše k domu svojemu, da ne rači leći z gospoju svojeju na postelji, rekući Davidu: „Ne daj bogъ, da bim ja hotel ležati na postelji s ženu mojeju, a druzi leže oružni!“ Zato David ot velika gnjeva posla kapitanu od vojske, rekući: „Zapovidaju

tebe, da tomu gradu, koga obsel si, daš rvanju i toga viteza pošlji naprida i naredi, da bude pobjen!“ a to bê gnjeva radi.

Kapitul deveti. Ot umilenija.

Sveti Toma piše, da milost, to jest prostiti, ki ti bi žal učinil, jošće utešiti žalostnoga, jošće prositi boga za drugoga. Milost primeniti se more ka jednoj ptici, imenem laupapa. Videći, da otac i mati stari jesta, i videći, da sta zgubila zrak i letati ne umejeta i ne vidita, kako njih mlada detca, učine jedno lepo gnezdo i onde jim piću nose. I potom iznamu oči jih i oskubu pera jih, i tako po nature budut videti i letati. Mudri Plato piše: „Ne milost veća takmo napitati želejućih i stradajućih, pohoditi nemoćnih, nazih oblačiti, a mrtvoga pomoći pogresti“. Solomun piše: „Ki udeli ubogomu, ot druzeh prositi ne bude“. Jošće piše: „Ki zatvara uši, kada ubogi prosi, zvati budet, a glas jego ne budet slišati“. Mudri piše: „Veliko mučenje čini, ki ne more naškoditi neprijatelju svojemu, tre mu prosti“. Ot pomilovanija pisano jest va ištoriji rimskoj, da budući pripeljan 1 razbojnik pred Aleksandra cesara, pita ga: „Zač razbijaš po moru?“ Otvešća on

jemu: „Zato, ča ti činiš po zemlji; na togo radi zač sam hoju, zovut me razbojnika, a zač ti s veliko slugami hodiš, ime ti je cesar. Da bi ti takoje sam hodil kako ja, tebê bi takoje zvali razbojnik,zač ča ja razbiju, ti otmeš ne takmo mane da i drugim veliku silu tvoju. To, ča ja činu, to jest cića veliko ubožastvo i nevolju, ku imam i ka me dan i noć nastoji, na ti, toliko vzmožan budući, gori si razbojnik, na da bi malo veće mne sreća rabila, ja bim bolji po dušu nego ti“. Slišeći cesar, da ta ne be razbojnik, takmo velike radi nevolje, be mu milostiv i prosti jemu smrt i postavi ga viteza.

Kapitul deseti.

Piše sveti Toma, da tvrdost (je) petimi zakoni, prvo ne žalovati, kada tvoj prijatelj neku nevolju ima, drugo dobra mu ne učini, kada moreš, treto, ne hote prostiti onomu, ki ti zgreši, četrto jest človeku za malo zgrešenje veliko zlo učiniti, peto jest človeku zlo učiniti preko pravdi. Primeniti se more tvrdost k basiliku, ki pogledom človeka ubije ot velike tvrdosti, ka je v njem, a nigdaie nema ni jedne milosti v sebe i tolik čemer jest v njem, da du-

hom svojim usuši drevo i zelija od velika čemera. Mudri piše: „Ne budi jako lav, ki nema milosti nat onima, ot koga veće more“. Mudri Jermeš piše: „Ne daj žalosti žalostnomu, zač togo radi bi se mogli boga otvreći“. Mudri Kasiodor pravi: „Nada vsu stvarju na svete ne veća tvrdost, takmo obogatiti se hoteć ot pota ubogago človika“. Ot tvrdosti pisano jest va ištoriji, da budući Medeja ljubav svoju položila na Ozona, ona za njim pojde, zač pojde v tuju stranu i ona bojeći se, da otac jeje ne bi za nju pošal i nje čeladju i da li ju ne kaštigalь v nje hudobe, ona popelja sa sobu jednoga brata svoga, a veće ga ne imeše, i togo zakla i vrže ga na put, kud beše pošla. To radi, jeda bi otac za nju pošal, tere našal sina mrtva i onde da bi se vratil, a dotle ona da bi ušla. Budući v Rime prebivala sa Azonom i ime šnju 2 sina, a potom ju pusti cića jednu, ku ljubljaše. Medeja ot tolike žalosti zakla oba sina svoja i popi krv jiju, a potom omanene, tere pojde po svetu i nijednoga glasa ne be ot njeje.

Kap!tul jedanajsti. Ot prostranosti, čti.

Arištotil piše: Prostranost jest s meru ili

s razumom otdati ili darovati svoje; ako hoćeš dati ili darovati koga, daj ubozem, zač ako daš vzmožnim, toliko ljest, kako vodu v more prolevati!“ I to se primeniti more ka orlu, ki je najprostraneji ptić pod nebom, zač ne more biti toliko lačan, kada ča ulovi, udeli pticam, ke su okolu njega, a navlaščno onem, ke se pitati ne mogu. I zato malo krat je brez ptic okolu njega. Mudri pravi: „Kako voda ugašajet oganj, tako almužno ugašajet grehi“. Jošće piše: „Ne reci prijatelju, kada mu hoćeš ča dati. Pojdi, tre se povrati, najdi mu i ne kasni, zač ki skoro da, kako da bi dvakrat dal“. Aleksandar piše: „Ako hoć biti darovan, daruj druzeh“. Mudri piše: „Ako ča daruješ, daruj s velikim obrazom, zač vesela reč je veće vredna nere dar“. Mudri Sedekija piše: „Veće gledaj va obraz onoga, ki ti daruje nere v dar“. Mudri Sokrates piše: „Ki v nevolji ne pomore prijatelja, ot njega pomagan ne budeš“. Sveti Petar piše: „Blaženija rič jest darovati nere prijati.“ Isuhristь piše: „Dari osljepljuju oči i pravdi ne održe.“ Piše Dekret: „Kada gospodin v domu jest prostran, obiteljanin ima biti skup.“ Mudri Celsij piše: „Ki svoje zgubi, hoće veliku dragost imeti ot toga.“ Mudri piše: „Vspomeni

se ot ubožanstva, budući v bogatastvi. Vrime se premeni ot jutra do večera". Papa Inocencij piše: „O kolika tvrdost jest i sram na ubogago, zač proseći rasčinja kako sneg pred slncem ot srama." Solomun piše: „Brat sa ubogim stati ne more i ne hote, a prijatelji daleko stoje." Ot bogatastva piše Solomun: „Ako bogati govori, vsaki ga posluša i njega nemudra reč ja držana (biti) za vele mudru". Jošće piše, da vele hrlo sabranije skoro pomanka. Mudri Varij piše: „Bogati ne dobude blaga prez muke, ni ga udrži prez straha, a do konca ne pusti ga prez žalosti." Mudri piše: „Bolje je imenije svoje na smrti pustiti bližikam svojim nere v živote svojem ostaviti va ubožastve". Ot toga se piše va Aleksandriji: „Budući jedan ubog vitez prosi Aleksandra boga radi: „Rači mne vrnez jedan dati!" a on grad darova jemu 1. Vitez se čudovaše, rekući: „Gospodine ja dara togo nesam dostojan". Otvešća on jemu: „Ja nesam pomislil to, ča tebe podobajet prositi, na ča sė mne podobajet darovati."

Kapitul 12. ot skarstosti.

Mudri Tulij piše: „Skarstost jest kako on, ki skriva, ča mu je potrebno spanžati." Sveti Grgur piše: „Vsaka reč ima neki konac, na skar-

stostь nijedan“. I primeniti se more skarstost k žabi krastavoj, kada zlazi zemlje, tere pojde va vodu. Bojeći se, da vode pomanka, ne izlazi rada iz vode i togo radi se tako krastavi. Mudri piše: „Vsaka ćud se sastara v človici, a starsija se pomlajuje.“ Sveti Paval govori: „Skarsija jest koren vsake hudobe.“ Mudri piše: „Dvoji ljudi su na svete, ki pokoja nemaju, takmo kada umru. Prvo skarsivi, drugo hantavi. Jošće veće hvaliti človika prez vrnezi nere vrnezi brez človika.“ Mudri Kasiodor pravi, kako (v) spužve vodi imeti ne može se, takmo kada sadmeš, tako ot skarsa imeti ne moreš razve prez hval.“ Mudri piše: „Vrnezi nesu onoga, ki je skars, da jesu onoga, ki ume spanžati i potrebiti“. Sveti Avgustin pravi: „Skarsi se mogu primeniti ka poganom“. Ot skarstosti pisano jest ot človika jednoga, imenem Žiemin, ki vse vrime života svoga skuplja veliko blago, ožuru i vsakim zakonom, kako moraše, i nigdar se nasititi ne moraše. Budući nemoćan, posla po dveju sinu svoju, rekući: „Sini moja vzljubljenaja, prošu vas, da to moje blago i to moje savkupljenije vi prostrano spanžate, gdi se podobi, zač skarsija jest toliko misal moju i srce moje oklopila bila, ja rukama mojima spanžati

nesam mogal i poznal jesam, da skarstost jest kako i smrt i da je najhuji ćud, ki prebiva v plti človičaskoj". Bog tu pokazan pokaza, da srce njega se najde v skrinji meji vrnezi vse krvavo.

Kapitul 13. Ot pokazanija, čti.

Pokazanije ino ne takmo pokarati mlajšihь tvojih riču i stvarju, zač ki se ne nauči, kada je pokaran, hudo se more sam naučiti. Solomun piše: „Mladu deteti vdaj strah za mladosti šibicu ot te ti umreti ne more, na bojati se bude". I primeniti se more to pokazanije k vlki, ki kada gre neki dobitak popasti, a neka noga mu sagreši da kamikom ili nečim, gane nogu onu, zubmi popade i tem zakonom ju nakaže. Mudri Orižénes piše: „Ki ljubi prijatelja svoga, pokaraj ga pod otaj, da ne očito". Mudri Kasiodor piše: „Malokrat se najde človik zloćudan, ki je z mlada pokaran i nakazan". Mudri piše: „Ako li koga karaš, a ne hoće te poslušati, ako mu dobro hoćeš, zato ga ne pusti s mirom, na pokaraj i nakaži". Jošće piše: „Ne karaj prijatelja svoga pred ljudmi, kada je srdit". Ot toga pisano jest v bibliji, da budući pokaran Paraon ot Mojseja mnogokrat, da bi pustil plk boži, ki drži v raboti

i da bi se na veru obratil. Toliko se utvrdi srce jego, da ne rači. Hoteći bog pokazati jego, le da bi se obratil, posla na nj gnjev svoj. Prvo be, da dažd obrati v krv, drugo be, da množastvo žab s neba padoše, treto be, da toliko množastvo kobilic pokriše vsu zemlju, četrto be, grad, ki potlče i pogubi vas les, travu i vsa zelija, peto be množastvo plh i drugago zvira, šesto be tolika tamnost, da jedan drugoga ne vijaše, sedmo be, da Paraon sa vsemi ljudmi svojimi poginu v mori.

Kapitul četrnajsti.

Lastivost. Ta jest protivan pokaraniju i pokazaniju. Oto jes lepo, sladko i umiljeno govoreć, lepimi rečmi hoteći druzim ugoditi i dati videti to, ča ne, a po drugom zakone huda ćud nazvati se more ljubav. I primeniti se more lastivi k vile morskoj, ka je ot pasa niže riba, a ot pasa više jest kako divojka prekrasna i vazda prebiva v meste, kade ljudi prebivaju, na toliko lepo poje, da ljudi ot velike želje pousnu, a kada pousnu, tada je potopi. Mudri Ovidij piše: „Pod sladkim medom zakriti se more gorup čemer“. Mudri Isop pravi: „Pod sladkimi riči sije, gorup svršuje“. Mudri Seneka piše: „Vsaki lastivi nese pod krilom velik čemerь“.

Virjilij piše: „Bolje je prebivati s neprijatelji svojimi nere s lastivi“. Seneka piše: „Veće se je bojati človika lastiva nere onoga, ki ti preti“. Jošće pravi: „Lastivi pelja človika lukavi i nedobri“. Jošće mudri piše: „Varuj se onoga, ki te pred tobu hvali to, ča ne, zač prez tebe hoće zatajiti to, ča je istina“. Jošće škarpijun lasti obrazom, na uje ućasom. Mudri Jermes pravi: „Pas ljubi kostь, dokle je ča na njoj“.

Kapitul petnajsti. Ot hantavosti.

Ot hantavosti piše mudri Plat, da hantavost je mnogimi zakoni. Neki su hantavi očito, a neki su hantavi na vreme i ti se zovu mesečivi, a nesu hantavi ot hudobi, a tem je pomankal um i razum. Prva hantavost jest, kada človik ot svoje stvari ne mislit, na le čini, kaj mu na misal pride, drugo jest ne obrazovati ni vpomisliti to, ča bi mu moglo priti, treto jest biti nagal v svoje stvari, ne umejuć nekoga sveta, četrto jest biti len činiti svoju stvar i pričati a ne dokončati. Hantavost primeniti se more k volu divjemu, da po naturi, kadi vidi neku reč črvljenu, teče na nju kako hantav, na kada lovci hotet loviti, obleku se v črvljeno, a videći vol, teče za njimi, oni se za drevo zakriju, a on ot velike hantavosti tako

moćno udri v drevo, da omlejet, a tada ga ubiju. Solomun piše: „Ne govori s hantavim, zač te ne hoće poslušati, ako mu ne govoriš, ča mu je drago. Jošće ako hodiš s hantavim po püti, vsaki pomisli, da si hantav. Jošće hantavi rad se smije, na mudri malo krat. Jošće je bolje utaknuti medvedicu, kada su jej medvedičići vzeti nere hantavoga“. Ot hantavosti pisano jest va istoriji rimskoj, da hodeći jedan cesar Arištotil sa Aleksandrom po Macedoniji, slugi jiju gledehu napred i vsakomu dehu: „Stoj više, cesar gre!“. Jedan hantavi sedeše na puti, ni ne hoteše vstati. Jedan ot slug hoteše ga porinuti, Arištotil cesar reče: „Bratja, ne kaši ga, njemu se vstati ne veli, zač ni človik“.

Kapitul šestnajsti. Ot pravdi.

Ot pravdi piše sveti Toma: „Ki hoće nevernoga, (i) ne stoj š njim, zač vazda budeš v skrbi prebivati“. Mudri piše: „Ki je prijatelj dveju neprijatelja, jedan i drugi imaju sumnju v njem“. „Jošće sumnjivi nemaju konca ot neveri“. Pisano jest v starom zakone, da anjeli poslani beše v jedan grad, imenem Sadon, a to je na razorenije grada onoga velikih grehi radi, ke ljudi v njem činjahu. I pojdoše na

stan ka jednomu, imenem Lot. On ih prija s velikim veseljem, zač beše rab božji, i reše jemu: „Pojdi van, bog povedel jest razoriti grad“. Ta Lot otide s dvema hćerama svojima i pojde na jedan velik vrh š njima. Ondi prebivaše hćere, mišljahu, kako bi otcu neveru učinile i kako bi ga prehinile, da bi š njima sagrešil. Jedan dan ga .opojiše, budući pijan i ne vedeći, ča čini, pride stareja k njemu, a on š nju sagreši, vide ju mlaja, takoje učini. I taku neveru učinista otcu svojemu i abije obrejaše. Jedina porodi sina, a druga hćer.

Kapitul dvadesetprvi. Čtenije ot istini.

Ot istini piše sveti Avgustin: „Istina je isto govoriti i pravo i ne primešati ka istini nijednu laž. I primeniti se more istina k orebicam, zač jedna drugoj jaja krade, na ka se polegu, po penju vsaka pozna mater svoju i poteče k njoj. Tako je ot istini. „Pokrivaj človik istinu lažu koliko hoće, a istina le vazda ustaje na svojem mestu“. Arištotil piše: „Ki ljubi istinu, istina budeть ljubiti njega va vsakoj tvari“. Ot istini pisano je v žitiji svetih otac, da jedan velik gospodin pusti množastvo zlata i srebra i vse imenije svoje, hoteći bogu služiti i pojde v jedan

molster i onde zače rabotati bogu. Mnejući opat, da on beše veće umeć ot druzeh, posla ga na trg prodati nikoliko osal, ki v molsteri ne morah(u) rabotati ot starosti, a da bi mladih kupi, ki bi mogli tovoriti On pojde na trg žalostan vele, na ne rači zapovedi jego prestupiti. Budući na trgu, ljudi ga pitah(u), jesu li dobri. On že otgovaraše: „Nesu. Mnite li vi, da je on molster prišal na toliko ubožastvo, da bi bili dobri, da bi se prodajali, na zač su hudi i stari, zato se prodaju". Jošće ga pitahu, zač im je ońas oplzal. „Zač" reče, „ot velike starosti padaju se, on že, ki za njimi hodi, jame ga za ońas i tako ga podvigne". Budući se vratil v molster i ne budući prodal nijednoga, komveras, ki biše š njim, obidi ga opatu, a opat posla po njega i načne se vele moćno srditi na nj. On že reče jemu: „Gospodine, ne srdi se na me, mniši li, da sam vlezal, va t' molster za zgubljenje duše moje i da bim istinu ne govoril i da bi lažu ljudi hinil. Ja sam pustil množastvo zlata i srebra moga, imenije veliko, hoteć pojti služiti onomu, ki jest istina, i hoteć ostaviti laži sega sveta. I dam ti vedeti oče, da vse dni života moga ne budu takmo istinu govoril, zač, budući preje v gospodstvi,

ne be mi draga laž". Slišeći to opat, ne vede ča odgovoriti.

Kapitul ot laži.

Laž ta jest protivan istini. Ot laži piše mudri: „Laž, to jest, kada se skriva istina, i hoteći lagati, tere pokriti laž nekim malim kolurom istinu besedu. A to jest on, ki misli druzeh prehiniti i laže veliko. Zakoni: neki laže za delet, a to on, ki rad pripovida, neki laže hoteći, da bi drugu škodu ne prijal, na to ne brani Dekret. Na le dobro je, kada se more človik varovati. Neki laže, hoteć drugoga prehiniti, a ta je laž plna neveri. Neki laže, kada ča obeća, a na'nom ne stoji. Neki laže, krivo prisežući, a ta boga rani. I primeniti se more laž krtu, ki pod zemlju prebiva i nema očiju, a kada pride na svetlo, tada umre. Tako je laž, ku je vazda pokriti nekim kolorum ot istini, na kada svitlost ot istine laž otkrije, tudje umre laž kako krt. Solomun piše: „Ot trih reči boj se, srce moje, a ot četvere smućaj se misal moja, ot šganija grada, drugo ot smrti, a to je nada vsem, treto ot ust laživih, zač pisano je: „Ki laže, dušu ubija. Bolje je ljubiti razbojnika nere lažca'. Sveti Avgustin piše: „Koliko je lažac,

da mu teško istina budet verovana“. Mudri Platon piše: „Ki često laže, ne bude mu istina verovana“. Ot laži pisano jest va ištoriji rimskoj, da j' Orina, hći cesareva, budući ljubav položila na jednoga junaka, imenom Ameno, a on ne hoteć sagrešiti š nju cića strah cesarev, ova pomisli, kako bi ga stvorila umoriti. Gredući jedan dan junak pred vrata komorna, ona velikim glasom nače vapiti, razdirati svite na sebe, rekući: „Pomagajte, Amenon mi je hotel silu učiniti!“ Cesar be srdit vele i zapovida jego preda se pripeljati. Pita ga cesar: „Ako to beše istina“. On reče: „Gospodine, bog ve, da ne.“ Cesar že zapovide hćer pripeljati i pita ju: „Kako ti beše bilo?“ A ona ne otgovori. Potom nače dovolje krat pitati, a ona nišće ne otgovaraše, a vitez okolu stojeći reče za glumu: „Ona jezika nema!“ Slišeći cesar, zapovede jej usta otvoriti i ne najdoše u nje jezika. Videći cesar tu pokazan, povele jego pustiti, a njej se tadaj povrati reč i svedetelstvova sama, da beše krivo govorila. A potom togo radi pojde v molster, nače bogu služiti i činiti toliku pokoru, da do konca be sveta i mnogo pokazni pokaza meju kemi be, da budući jedna devojka porodila se nema, i tako prebivala let 12, preporuči se

umiljeno toj svetici i pride pred njeje obraz i pomoli se i abije tudje jej se vrati reč i nače govoriti.

Kapitul ot moćnosti, 22. čti.

Pravo piše mudri, da moćnost jest trojim zakonom. Prvo biti moćan ot nature, drugo biti hrabru, a to jest ne bojati se riči nijedne teške, treto jest strpljenije, to jest utrpeti vsakomu tvomu protivniku. I to primeniti se more k lavu, ki vsagda spi otvrstima očima, na kada čuje, da ga lovci išću, beži pokrivajući ocasom sled svoj, da bi ga po sledu ne poznali i ne našli, na kada le vidi, da uteći ne more, krepko meju njih pojde prez nijednoga straha i udrži se moćno. Mudri Lorenik piše: „Dveju reču radi ljubljen jest človik, prvo ki je veran, drugo, ki je hrabar.“ Mudri Sokrates piše: „Veća bruma jest bežati, kada je nevolja nere krepko stati, tere umreti.“ Mudri piše: „Bruma jest mnogimi zakoni, prvo človiku biti brumnu, kada uteći ne more, tere mu je umreti, a to jest bruma silna, drugo jestь bruman on, ki se je naučil čtati, treto je, kada mu sreća pride, tere često vojsku pobije, četrto jest biti brzu, a ne lenu“. Ot moćnosti pisano je: „Moćnost pozna se pod utrpljenijem, zač ki utrpiti more,

velmi je moćan.“ Mudri Tolomej piše: „Ki hoće protiv stati nesreći, sdruži se sa utrpljenijem.“ Mudri Orem piše: „Ki utrpi, ot mnozih jest ljubljen.“ Ot trpljenija i ot moćnosti pisano jest v starom zakone: „Budući jedan, imenem Samson, najmoćni(ji) človik, ki beše v sem svete i ot njego hrabrosti pisano jest v bibliji, i vsa moć, ku imeše, ta beše v laseh jego, ke moćno varovaše. Videće Filisteji veliju moćnost jego, misliše, kako bi ga pogubili i narediše sa ženoju, ku ljubljaše vele togo radi, da bi vlasi ot njego vzela. Ona že uspi ga na ruce i ustriže vlasi jego. Potom pridoše Filisteji i oslepiše ji takoga pustiše hodeći, rugajućeji se jim. On že prosi jednoga voja: Prošu te boga radi, peljaj me ka onoj polači, gde Filisteji prebivaju. On že popelja jego. Reče že: „Otidi otsudê, ne hoću da umreš. Polača beše na stlpeh. On že obja stlp i tako moćno potrese njim, budući Filisteji na polači, da ju potrese i podvrati. I tada reče: „Poginu Samson sa vsemi neprijatelji svojimi.“

Kapitul od straha.

Ot straha, to jest protivan moćnosti i utrpleniju, piše Arištotil, od straha da jest tvojim zakonom, prvo jest bojati se, pomisleći, tako mi

hoće priti, drugo jest bojati se preko pravdi, a ne videći česa, treto jest na smejući čekati ili utrpeti neku protivan, ka ti ima priti. I more se primeniti strah k zecu, ki je najveće strašljiva reč, ka je pod nebom, zač budući va gvozdi, ako vatar veju gane, jošće se boji. Solomun piše: „Ne reč, ke se hud človik veće boji nere kada njego hoće pokarati i pokaštigati ot njega huda činjenija“. Mudri Tulij piše: „Veći strah se je strašiti smrti nere umreti.“ Mudri Lorencь piše: „Hoć li biti bez straha, govori malo ot straha.“ Pisano je va ištoriji rimskoj, da cesar Deonižij beše najstrašljivejši človik, ki je na svete. Jedan otvojin jego hvaljaše jego žitije, ko cesar jego činjaše, rekući: „O gospodine, o koliku hvalu imaš vdati bogu, ki ti je dal vlast toliku“. Cesar že povelje jemu k sebe priti i posadi ga na mesto svoje, a pod njim zapovede oganj velik snetiti, nad glavu povelje jemu meč bridak obesiti na jednoj strune konjskoj, okolu jego povelje položiti množastvo zlata i srebra, a on tudje vsta se i pobeže sa seda onogo. Cesar že reče jemu: „Ti hvaljaše moje žitije, na ti hip jedan ne more sedeti ot straha, ne takmo ja, ki vsaki dan prebivam va velice skrbi i strahu, cića to veće žitije moje ne hvali“.

Rječnik nepoznatih riječi.

Abije - odmah.

almuštvo - milodari.

Basilik - tvrdi kamen, stup od tvrda kamena.

bližika - rođak, bližnji.

breja - trudna, noseća.

bruma - srčanost, **bruman** - srčan.

Cić ili **cića** - radi, poradi,

Činu - činim.

črvljen - crljen.

čtati, čtem - čitati, čitam.

čuti se, čujem se - čuvati se, čuvam se.

Delet - naslada, zabava.

deti - kazati.

divica - djevojka.

dokole - dokle.

dovolje - dovoljno, dostatno.

dreseliti se - žalostiti se.

Gluma - šala.

gorup - gorak.

Habiti - kvariti.
hantav - nepromišljen, vjetrenast.
hantavost - nepromišljenost.
hiniti - varati.
hiža - kuća.
hlapac - sluga.
hoć - hoćeš.
hoju - hodim.
hvalju - hvalim.
Idol - kip.
ipokrita - licemjerac.
isplniti - ispuniti.
isti - jesti.
ištorija - povijest.
Jako - kano.
jati, jamen - uhvatiti, uhvatim.
jego - njega, **jemu** - njemu.
Kakanušina - kukavica.
kapitul' - poglavlje.
kaštel - tvrđa, grad,
kaštigati - kazniti.
kašturan - neki sisavac, možda dabar.
kavran - gavran.
kolur - boja.
komveras - pratilac, drug.

Lačan - gladan.
lastiti - laskati, **lastiv** - laskav, **lastivost** - laskanej
laupapa. - neka ptica, pobliže nepoznata.
le - samo da, opet, također.
lekar - liječnik.
les - šuma.
li - također, i.
listo - samo.
Mlčanje - mučanje, **zgubiti mlčanje** - doći na zao glas.
molj - moljac.
molster - samostan.
Na - nego, već.
nakazati - poučiti,
napitati - nahraniti.
nar - jer.
natura - priroda.
nauču - naučim,
nem - nijem.
nere - nego.
ninje - sada.
nišće - ništa.
Objati - obuhvati, zagrliti, **objamši** - obuhvativši.
obrejati - zatrudnjeti, zanositi.
obresti - naći, dobiti.

ońas - rep.
omadljivati se - onesviješćivati se.
omanenuti - poluditi.
omanjiti - začarati,
omleti se - onesvijestiti se.
oplzat - opuznuti.
otroče - dijete.
otsade - odavle.
otveśćati - odgovoriti.
otvrst - otvoren,
otvojin - tvoj čovjek, njegov čovjek.
ožura - što se upotrebiti dade.
Paki - zatim.
penje - pjevanje.
peteh - pjevac, kokot.
pića - hrana, **pitati** - hraniti,
plh - puh.
pln - pun.
plojati - ploditi.
plt - put, tijelo.
podbujati - poticati.
podobati ili **podobiti** - pristojati.
pojati - pjevati.
pokazan - pojava, opomena, čudo.
pokazati - poučiti, opomenuti.

pomankati - nestati.
potlći - potući.
poveljeti - zapovjediti.
prehiniti - prevariti.
premeniti - prispodobiti.
prenemoći - malaksati, oslabiti.
pričati - početi.
prijati - primiti.
prilika - podoba, primjer.
prostranost - darežljivost.
prud - korist, **pruditi** - koristiti.
pujati - tjerati.
Rab - sluga.
rabiti - služiti.
rabota - ropstvo.
rabotati - služiti, robovati.
račiti - htjeti, prohtjeti.
razve - osim.
rvanja - boj, bitka.
Saj, sa, se - taj, ta, to, **sego** - toga itd
sedlo - selo.
sežanj - pedanj.
shraniti - očuvati.
skars - škrt, **skarsija** ili **skarstost** - škrtost.
skrinja - škrinja, ormar.

skusiti - iskušati, iskusiti.
slišiti - slušati.
slnce - sunce,
slziti - suziti, plakati.
spanžati - potrošiti.
stlp - stup.
svedetelstvovati - svjedočiti, posvjedočiti.
svita - haljina.
škarpijon - štipavac.
škoda - šteta.
študij - nauka.

Takmo - kao, samo.
takomo - samo.
takost - svojeglavost.
tlst - tust.
tokoje - također.
tonota - ponor.
tovariš - drug,
tre - te, i.
truhla - trudna, noseća.
tudje - odmah, s mjesta,

Ujest - ujesti, ubosti.
ulj - košnica, pčelac.
umiljeno - skrušeno, dobrohotno, **umiljenije** dobrohotnost.

umeti - znati.
upvati se - uhvati se, nadati se.
Vaplti - vikati.
varovati se - čuvati se.
vazda - uvijek.
vazdi - svigdje.
vazeti - uzeti.
vazvestiti - navjestititi, kazati.
vedeti, vem - znati, znam.
velmi - veoma.
vidu - vidim.
vlk - vuk.
vman - badava.
voj - vojnik.
vrnez - novac.
Zadovolje - dovoljno, dostatno,
zelije - bilje.
zvedeti - doznati.
Žajan - žedan,
že - pako, a.
žlk - žuhak.

Sadržaj:

		Strana
1.	Uvod	3
2.	Prvi kapitul ot ljubve boga	8
3.	Drugi kapitul ot ljubve bližik	9
4.	Kapitul ot ljubavi ženske	10
5.	Četrti kapitul o ženama (pjesma)	11
6.	Peti kapitul u opće o ljubavi	16
7.	Kapitul šesti ot zavidošći	17
8.	Kapitul sedmi ot mira	21
9.	Kapitul osmi ot gnjeva	22
10.	Kapitul deveti ot umilenija	24
11.	Kapitul deseti ot tvrdosti	25
12.	Kapitul jedanajsti ot prostranosti	26
13.	Kapitul dvanajsti ot skarstosti	28
14.	Kapitul trinajsti ot pokazanija	30
15.	Kapitul četrnajsti ot lastivosti	31
16.	Kapitul petnajsti ot hantavosti	32
17.	Kapitul šestnajsti ot pravdi	33
18.	Kapitul dvadesetprvi. Čtenije ot istini	34
19.	Kapitul ot laži	36
20.	Kapitul ot moćnosti	38
21.	Kapitul ot straha	39
22.	Rječnik nepoznatih riječi	41

321535